

Haapiiraa

E AHA TE FARE HAAPIIRAA TUATORU NO OUTUMAORO?

L'Université Française du Pacifique, qui est-elle ? Que fait-elle ? Quelles sont les formations qui y sont enseignées ? Quelles sont les filières qui y sont dispensées ? A qui s'adresse-t-elle ? A partir de ces questions Sylvie Richaud nous permet de mieux comprendre les enjeux qui secouent actuellement l'enseignement supérieur en Polynésie. Elle pose les problèmes qui ont provoqué la grève dernièrement, la validité des diplômes, les risques de suppression de filières et le statut du personnel non titularisé.

Te fare haapiiraa teitei tuatoru - e aha ia ? E aha tā'na ohipa ? E aha te mau haapiiraa e horoāhia ra ? Ehea amaa haapiiraa e horoāhia ra ? No vai tele mau haapiiraa ?

Nā roto i tele mau uturaa, ua nehenehe ia ia Sylvia Richaud ia haamaramarama mai ia tātou i te mau ohipa e tupu nei i roto i te parau no te Haapiiraa teitei i Porinetia nei. Nā reira atoā ho'i te mau fifi o tel tupu i te faaeraraa ohipa i mairi aēnei, te fauafaraa o te mau parau tū ite, te parau no te mau amaa haapiiraa i te riro i te faaōrehia, e te parau no te papa ture i faanahohia no te mau orometua aore ā i haapapuhia to rātou tiāraa.

E aha tele huru fare haapiiraa mātau-noa-hia i te pii te fare haapiiraa tuatoru e vai nei i niā i te tino o te fenua nei?

Mai te matahiti 1988 mai ā tele huru fare haapiiraa i te haamaurāhia i Porinetia farāni nei, a hitu atu ra ia matahiti i teie nei. Ua haamau matamua-roa-hia o ia i te ōire no Piraē, i muri mai i te fare haapiiraa toroā a te mau ōrometua haapii no te tuatahi e te tamahou, ta tātou e pii noa nei Te Ecole Normale.

Nā matahiti e toru i muri iho, ua tauhia te vāhi i reira e horoā hia ai te haapiiraa fāito tuatoru.

Mai Piraē atu, ua āfaihia te pū o te haapiiraa tuatoru i te fare tahua teitei e vai nei i Paōfai, i te purōmu Cook, i pihai iho i te fare haapiiraa tuarua Pauro Guguin. I teie nei ā taime, te faaōhipa-noa-hia ra ā te mau pihā haapiiraa i reira.

Tei reira atoā te Vairaa Puta Tuatoru a te tāatoāraa a te mau piāhi, te Bibliothèque Universitaire. Ia hinaaro noa atu ōutou e talō i te hoē puta no te pae ānei o te ihi reo peretāne, reo pāniora, reo māōhi e te vai atu ra, a haere noa atu ia i te reira fare teitei, purōmu Cook, no ta ōutou mau tuatāpaparaa. Eere i te mea tāmoni.

Ua mahiti te uputa tele rā e aha to ananahi ?

I teie nei rā, eiaha tātou ia hape : hoē noa tuhaa tele haapiiraa tuatoru no te FARE HAAPIIRAA TUATORU FARĀNI NO PATITIFA, Université Française du Pacifique ia nā rotohia i te reo farāni.

Hoē anaē iho Fare Haapiiraa Tuatoru farāni no Patitifa i to tātou mau pae moana Patitifa Apatoēraa, aita atu. E piti rā upoo to na. Hoē i haamauhia i te fenua Taratonī, i Nouméa. Hoē i faatiāhia io tātou nei, i Punaauia i teie nei mahana, i Outumaoro. No te mea e tuhaa teie no te hoē faanahoraa e piti upoo to na, e mea tano ia pii i te fare haapiiraa tuatoru i Outumaoro te pū tuatoru no Porinetia Farāni, te Centre Universitaire de Polynésie Française.

E peretini te upoo faatere i te tāatoāraa o te pū tuatoru no Porinetia Farāni, e no Taratonī Mai te ōmuaraa mai ā o te haapiiraa tuatoru, i Mamaō o ia i te pārahira, i roto i te fare tahua teitei i mua noa aē i te fare haapiiraa tuatahi no Mamaō.

I raro āe ia na, te vai ra te faatere haapiiraa, te doyen, ta te peretini iho e māiti i rotopū i te mau ōrometua e haa nei i te pū tuatoru. O na ia te pārahī i Outumaoro.

I teie mahana, ia faahitihia te parau no te pū haapiiraa tuatoru, e toru ia vāhi ōhiparaa taa ē to roto :

- i Outumaoro, i Punaauia, te pū ōhiparaa rahi aē no te pae haapiiraa. I reira te mau ōrometua haapii e te mau piāhi e haa ai i te mau mahana atoā, mai te monirē e tae atu i te mahana māa, ia au i te mau tapara haapiiraa.

- i te fare tahua teitei i Paōfai te Vairaa Puta tuatoru, e tae noa atu i te tahi mau pihā faaravairaa i te haapiiraa no te iti o te pihā haapii i Outumaoro a tiai noa ai i te tau e oti mai ai te hoē vāhi pāpū no te vairaa puta i Outumaoro iho.

- i Mamaō, i Papeete, te pū ōhiparaa a te Peretini faatere i te tāatoāraa o te tuatoru no Patitifa, e to na mau tauturu.

O vai mā tē tano e haere atu i te pū haapiiraa tuatoru i Outumaoro?

Ia hinaaro te hoē tamarii haapii ua roaa ta na parau tūite Baccalauréat i te haapāpū roa atu ā i to na ite i te pae ānei no te haapiiraa reo farāni, e tiā ia na ia haere atu i Outumaoro no te tāpaō i to na iōa i te tuhaa Lettres Modernes. Na reira atoā no te reo ē atu i te reo farāni, mai te Reo Māōhi, te Reo Peretāne, te Reo Pāniora. Taa ē atu i te reira, te vai atoā ra te tuhaa haapiiraa i te pae o te Ture, Droit ; te pae no te āai e te vauvau fenua Histoire-géographie ; te pae no te Nūmera, Mathématiques ; te pae no te Physique ; te pae no te Biologie e te vai atu ra.

Hou a ōpua ai e faarahi i to na ite, ia roaa ihoā te parau tūite Baccalauréat na mua roa. Ua ite hoi tātou e, ia roaa te bac, ua māiti aē na ia te reira tamarii haapii i te tuhaa haapiiraa tā na i manaō e mea tano aē nō na. Na reira atoā ia i te tuatoru.

Te meā rā e itehia nei i teie tau, e te rahi roa atu ra te reira huru ōhipa, aita te tamarii i māiti faahou i te tuhaa e maraa ia na i te rave, ia au i te parau tūite Bac i roaa ia na. Ei hiōraa : e Bac STT tā ū, oia hoi te Bac e tiāuhia e te mau tamarii i tāpaōhia i roto i te pihā tuarua hopeā STT no te ōhipa patapata parau, pāpai parau. Ia roaa tā ū Bac, no te ōhipa ōre i te fenua nei, e haere au i te haapiiraa tuatoru e tāpaō i to ū iōa i te Reo Māōhi noa atu to ū maūa i te reira reo. No te ite ōre i te parau, no te rave ōre e no te mea hoi e mea nā roto i te reo māōhi te haapiiraa, eita te reira tamarii e maitai mai. E fifi rahi te roaa mai. Teie fifi e fāre-reihia i te tuatoru, nō roto i te tuarua te haamatarāa no te ite ōre aore ra nō te haapaō ōre te tamarii e te metua ānei i te feruriraa i te pae no te āveā haapiiraa, te orientation. Hoē noa teie maa mea iti, te vai atoā ra ra te iti o te ōhipa e horoāhia nei no te feiā āpi e matara mai

nei i ta rātou tau haapiiraa.

E aha te mau parau tūite e roaa i te pū tuatoru?

Te mau parau tūite e roaa mai i Outumaoro, aita atu ia, nā mua ra, te DEUG (Diplôme d'Etudes Universitaires Générales), te fāito haēhaa roa ia teie. E piti matahiti haapiiraa e roaa ai tele parau tūite, ia maitai te tāatoāraa o te mau haapiiraa. E haapoto-noa-hia i te parau : Bac + 2. Te tāatoāraa o te mau tuhaa haapiiraa i Outumaoro e tāpae i niā i teie parau tūite.

E aha tele mau peāpeā, tūmetūmeraa e faaroo-noa-hia nei a piti matahiti te maoro i tele nei?

Te fifi matamua roa i tupu, te horoāraahia ia te parau tūite Licence, Bac + 3 i te mau piāhi i manuia i ta rātou hiōpōaraa toru matahiti, hoē matahiti hau aē i te DEUG. Ia au i te mau irava ture haamaurāa i teie pū haapiiraa tuatoru i Porinetia nei, aita e mana to te pū haapiiraa tuatoru no Porinetia farāni no te horoā i te parau tūite teitei Licence. Te uiraa diōi e ō mai i te mau piāhi e te mau metua i fārii e tuu i ta rātou mau tamarii i ō : no te aha pai ia te peretini i terā tau i faatiā ai i te iriti i te matahiti Licence, inaha, ua ite hoi o ia aita teie faaotiraa i haamānāhia e te hau farāni? Teie ia te fifi matamua roa ta te peretini āpi, o Dubus tāne, i ite i to na taerāa mai i te fenua nei. Te fifi, no te pae ture ia, te ture mau i haamau i te fare haapiiraa tuatoru io tātou nei. Te hape, ua faarahi-roa-hia teie parau e ua ātutu i Tahiti tātoā nei. I reira te pū haapiiraa tuatoru i te haamatarāa e huehue. Ua peāpeā te mau piāhi, ua peāpeā te mau metua e ua peāpeā atoā te mau ōrometua. Nā hea atu ra ia teie mau parau tūite licence i roaa mai ?

Mai te reira taime, ua parau te peretini e imi o ia i te mau rāveā atoā i roto i to na rima no te tātara i te reira fifi rahi. Hoē rāveā i faaōhipahia : na te tahi atu mau fare haapiiraa tuatoru

no Farāni, tei anihia e te mau faatere no te pū i Tahiti nei nā roto i te tahi mau parau faaau, i fārii e haamana i te mau parau tūite matamua. Auaē noa iho. Mai reira mai ā, ua faahaūthia te pae no te ture no te tauri i te mau mea tano ōre.

Te tahi atu ā fifi i itehia e te mau ōrometua haapii no te tuatoru, oia ia, te mātiraa ia i te peretini. Mai tei mātauia i Farāni, na te mau ōrometua iho e māiti i te peretini ta rātou e hinaaro. Io tātou, na te hau farāni e māiti i te tiā ta na e hinaaro no te tuu mai i Porinetia Farāni. Eere atu ra ia te ōhipa na te mau ōrometua, e ōhipa faaoti-noa-hia mai Farāni roa mai.

A tahi matahiti i teie nei, no te rahi ōre o te mau piāhi i te tahi mau tuhaa haapiiraa mai te Maths e te reo pāniora, no te rave ōre i te moni, ua fātata roa i te ōpuahia e faaōre roa i te tahi mau āveā haapiiraa, i maniania ai te mau piāhi e i inoio ai te mau ōrometua.

I teie haamatarāa haapiiraa, aita te hau farāni i faatiā e tāpeā mai i te Licence Maths e te licence Physiques io tātou nei. Te Licence Lettres Modernes, Reo Peretāne, Reo Māōhi, Histoire-Géographie e te Droit teie e vai noa nei ā.

Te aurāa ra, te iti atu ra te mau tuhaa haapiiraa e horoāhia nei no te mau tamarii māōhi e Bac ta rātou, aore reā pūtē tauturu i te mau piāhi no te reva atu i Farāni, e aita hoi ta te mau metua e moni no te tūrai i ta rātou mau tamarii i te haapiiraa tuatoru i rāpae atu i Porinetia Farāni.

Nā hea atu ra pal te feiā āpi e ōpua e faahaere ā i te ite i mua? E māiti noa ia i tel horoāhia mai, noa atu aita te manaō i tae?

Te vai atoā nei te fifi no te tahi mau ōrometua aita rātou i haapārahī pāpūhia i to rātou tiāraa. Hoē ā huru faanahoraa e te tuarua. Ia roaa te mau parau tūite teitei roa, mai te Doctorat, e hiōpōahia te ōrometua e te tahi mau tomite taa ē no te Haapiiraa teitei i Farāni. Ia fāriihia te reira ōrometua, e āfaihia o ia i te fare haapiiraa tuatoru ta na i ani no te hoē tau tāmatamatarāa aore ra hiōpōaraa. Ia hope ta na tau hiōpōaraa, i reira o ia e faarirohia ai ei ōrometua pārahira pāpū, eita o ia e haafifi faahouhia. I teie haamatarāa haapiiraa, te vai ra tau ōrometua tei ōre i haapāpūhia te tiāraa.

Nā reira atoā te mau rave ōhipa (patapata parau e te vai atu ra) e haa nei i roto i te fare haapiiraa tuatoru. Mai te ōmuaraa mai ā, aita ta te mau rave ōhipa parau i tuurimāhia no te haapāpūraa i ta ratou ōhipa. E aha te itehia nei? E mea tāmatāhiti noa te ōhipa, a 7 atu ra matahiti i teie nei. E fifi atoā ia te reira no rātou, inaha, te rahira o rātou, e taata māōhi anaē ia.

Ei faahopeāra, mai te peu e hopeāraa to teie parau, aita teie mau fifi i te pū tuatoru i āfaro roa atu ra. Te imi-noa-hia ra te rāveā e hau ai te tāatoāraa no te maitai o te ui āpi no to tātou fenua.

Vahi a Tuheiaua